22/12/2022

«Από την Ορθόδοξη άσκηση στην τέχνη»: Αρχονταρίκι στο «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει…»

/ Ενορίες

Στο «Ενοριακό Αρχονταρίκι» του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς και στο πλαίσιο του προγράμματος «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει…», την Δευτέρα 19 Δεκεμβρίου 2022, ο Πρωτοπρεσβύτερος π. Σπυρίδων Τσιμούρης, Θεολόγος, φιλοξένησε τον κ. Χρυσόστομο Σταμούλη, Κοσμήτορα της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και Καθηγητή της Δογματικής και Συμβολικής Θεολογίας, σε μια συζήτηση με θέμα «Από την Ορθόδοξη άσκηση στην τέχνη».

Δείτε την εκδήλωση που μεταδόθηκε από το κανάλι του **«ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει…»** στο YouTube:

Στα μάτια του κόσμου φαίνεται πως η ασκητικότητα είναι στον αντίποδα της ομορφιάς, της αγάπης για τη ζωή, της τέχνης. Η άσκηση, όπως εξήγησε ο **κ. Σταμούλης**, είναι ένας τρόπος υπάρξεως, όπου ο άνθρωπος υπάρχει με έναν συγκεκριμένο τρόπο, συγκροτεί σχέση και ζωή, συνδέεται με την πραγματικότητα του.

Και βέβαια η άσκηση δεν είναι ένα γεγονός που αφορά μόνο τους ασκητές, αλλά είναι βασική αρτηρία του χριστιανικού τρόπου του «υπάρχειν» και αφορά το σύνολο των μελών της εκκλησιαστικής κοινότητας.

«Η άσκηση δεν αφορά ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και κατ' ανάγκην τόπο, αλλά αφορά το σύνολο του τρόπου υπάρξεως καθ' όλη τη διάρκεια του βίου. Ασκούμαστε όταν εργαζόμαστε, όταν μιλάμε, όταν σωπαίνουμε, όταν διασκεδάζουμε, όταν προσευχόμαστε ειδικά στον χώρο της λατρείας. Δηλαδή η άσκηση χαρακτηρίζει την κάθε στιγμή, την κάθε αναπνοή μας, όλα τα βασικά στοιχεία που συγκροτούν την ανθρωπινότητα, η οποία συνδέεται κυτταρικά με την άσκηση. Η άσκηση συνδέεται με το ευαγγέλιο, και το ευαγγέλιο αφορά όλα τα μέλη της εκκλησιαστικής κοινότητας.»

Η άσκηση δεν συνδέεται με την ταλαιπωρία, επεσήμανε ο **κ. Σταμούλης**, γιατί είναι ευχαριστιακό γεγονός. Ευχαριστιακή θεώρηση της ζωής, σημαίνει ότι καταθέτει ο άνθρωπος τον τρόπο του, στο μυστήριο της συνάντησης, Άρα κάνει το παν, προκειμένου να συναντηθεί με τα πρόσωπα και εξόχως με το Πρόσωπο.

Εντέλει, το περιεχόμενο της ασκήσεως είναι η δημιουργία ενότητας της υπάρξεως, δηλαδή να επιστρέφει ο άνθρωπος στον εαυτό του, όντας ανοιχτός στους πάντες και τα πάντα, προκειμένου να συναντηθεί με το κατεξοχήν πρόσωπο του έρωτος, το πρόσωπο του Χριστού.
Γιατί στην χριστιανική θεολογία, όπως τόνισε, η άσκηση πρέπει να οδηγεί κάπου, και είναι η υπέρβαση που μας οδηγεί να συνάξουμε μέσα στο σώμα, στην σκέψη και την καρδιά μας, το σύνολο του κόσμου, στην συνάντηση μας με το Πρόσωπο.

Υπάρχουν πολλά μέλη της εκκλησιαστικής κοινότητας, συνέχισε ο **κ. Σταμούλης**, που θεωρούν ότι η άσκηση είναι ένας αυτοσκοπός.

Εξαντλούν την ύπαρξη στην άσκηση, ειδωλοποιώντας την σε σημείο, να χάνεται το πρόσωπο το οποίο πρέπει να αποκαλύπτεται δια της ασκήσεως.

«Η Εκκλησία δημιουργεί συνθήκες ενότητας και αποκαλύπτει τον αρμό αυτής της ενότητας των ασχέτων πραγμάτων. Αυτό κάνει και η τέχνη, ενοποιεί την

διασπασμένη πραγματικότητα, είναι κατεξοχήν ασχετική.
Η άσκηση εξαφανίζει την πολυπλοκότητα των πραγμάτων και δημιουργεί μια διαδικασία και ένα αποτέλεσμα απλό, που είναι το πιο δύσκολο στην τέχνη, όπως και στη ζωή, και η ασκητική ζωή δίνει περιεχόμενο στο απλό. Η τέχνη είναι ασκητική και η τέχνη είναι μέσο.»

Η κένωση είναι ασκητικό γεγονός και η πρόσληψη είναι ακόμα πιο ασκητικό γεγονός. Και ο καλλιτέχνης στην αρχή κενώνεται, πηγαίνει στον δάσκαλο, μαθαίνει τα βασικά, αντιγράφει μιμητικά και προσλαμβάνει συνεχώς πράγματα, προκειμένου να φτάσει στο σημείο να αποκτήσει νέο εαυτό.

Έναν εαυτό που, όπως εξήγησε ο **κ. Σταμούλης**, έχει υποστασιάσει την κένωση και την πρόσληψη, αντιγράφοντας στην αρχή και στην συνέχεια αποκαλύπτοντας τα δικά του στοιχεία. Και το αποτέλεσμα, όπως ένα έργο τέχνης, είναι όλοι οι άλλοι μαζί που έχουν προηγηθεί και ταυτόχρονα ο εαυτός του καλλιτέχνη.

Γι’ αυτό και είναι ασκητικό γεγονός, γιατί πρέπει να ταλαιπωρήσει, με την ευχαριστιακή έννοια, την ύπαρξη προκειμένου να φτάσει στο ποθητό αποτέλεσμα. Η άσκηση καταργεί τις παλιές μορφές για να δημιουργήσει μια καινούργια μορφή, η οποία όμως εμπεριέχει την παλιά μορφή.

Δεν ανήκει στην φυσιολογία της τέχνης η φιλαυτία, αλλά επειδή ο καλλιτέχνης είναι ένα πρόσωπο προβεβλημένο που γίνεται αποδέκτης χειροκροτημάτων, καλών λόγων και ενθουσιασμού, γι’ αυτό και οι πραγματικοί δημιουργοί πολλές φορές χάνουν και τον εαυτό τους και μπαίνουν στον πειρασμό να νιώσουν μικροί θεοί.

«Ακόμα και ο πιο ατάλαντος άνθρωπος στην σκηνή, νιώθει πως έχει την δύναμη να αλλάξει εκείνη τη στιγμή τον κόσμο. Γι’ αυτό και θέλει έναν ισχυρό εαυτό, για να υποστηρίξει κανείς την τέχνη του. Κι όσο πιο ταλαντούχος είναι, τόσο περισσότερο κινδυνεύει από το ταλέντο του κι άρα πρέπει να μπορέσει να το διαχειριστεί, επομένως να ασκηθεί και να ασκείται καθημερινά.
Να ξέρει ότι το ταλέντο που του δόθηκε, δεν είναι μία προσωπική αποκλειστικά κατάκτηση, αλλά είναι ένα δώρο και τα δώρα είναι για να μοιράζονται. Και η πλήρωση έρχεται από αυτό το μοίρασμα, δηλαδή πολλαπλασιάζεται το τάλαντο, όσο αυτό μοιράζεται.
Τελικά η τέχνη είναι ένα υποστατικό προσωπικό και ταυτόχρονα κοινωνικό γεγονός, όπου όλοι συμμετέχουν σε μια πραγματικότητα, ο καθένας με τον ρόλο του.»

Η τέχνη, εκ των πραγμάτων, οφείλει να οδηγεί στην ενότητα της διασπασμένης και θρυμματισμένης πραγματικότητας. Η κακοτεχνία την σμπαραλιάζει και

κακοτεχνία μπορεί να είναι και μια υψηλή τέχνη, η οποία δεν καταφέρνει να δημιουργήσει αυτήν την σχέση της ενότητας, ενώ τεχνικά μπορεί να έχει πολύ υψηλά στοιχεία.

Όπως τόνισε, η τέχνη έχει ασκητικότητα, γιατί βλέπει αυτά που οι άλλοι δεν βλέπουν, όπως κι ένας ασκητής που λειτουργεί με την εκκλησιαστικότητα, βλέπει τη συνέχεια της ζωής μετά την μεγάλη διάλυση και καταστροφή, πως μπορεί να συνεχιστεί το θαύμα της ζωής.
Η απουσία αισθητικής είναι θεολογικό πρόβλημα, γιατί η **Εκκλησία** συνδέεται πλήρως με την αισθητική, το ωραίο, το κάλλος, την ομορφιά, γιατί το πρόσωπο του σαρκωμένου Λόγου, είναι το κάλλος το άγιον του Πατρός. Και άρα δεν υπάρχει Εκκλησία χωρίς αισθητική.

Η αισθητική, παρατήρησε ο **κ. Σταμούλης**, σχετίζεται με τον βαθύ πυρήνα του οντολογικού μας είναι και δεν λειτουργεί αυτόνομα, αλλά αποκαλύπτει. Η κακοτεχνία αδυνατεί να αποκαλύψει τα πράγματα ενώ σκοπός της ωραιότητας της τέχνης, είναι η αποκάλυψη.

«Θεολογία χωρίς διάλογο, άμεσο και ανοιχτό, με το σύνολο του πολιτισμού, δεν μπορεί να γίνει. Ο Θεός για να σώσει τον κόσμο, δεν κρύφτηκε στην έρημο, αλλά σαρκώθηκε στο κέντρο του κόσμου σε μια φάτνη και σαρκώθηκε για τον κόσμο.»

Όπως έλεγαν οι σύγχρονοι **άγιοι Πορφύριος και Σωφρόνιος**, ο χριστιανός πρέπει να είναι ποιητής, όχι με την έννοια ότι γράφει ποιήματα, αλλά να είναι ποιητικός στη ζωή του. Κάθε πράξη του να είναι ποιητική και η ποίηση, από το ρήμα ποιώ, είναι ο βαθύτερος σκοπός της υπάρξεως του ανθρώπου και είναι η έκφραση του κατ’ εικόνα και του καθ’ ομοίωσιν, γιατί ο Θεός είναι ποιητής κατεξοχήν.

Και δεν είναι τυχαίο ότι δύο σπουδαίοι σύγχρονοι άγιοι της **Εκκλησίας**, επιμένουν σε αυτήν την ποιητικότητα. Η **Εκκλησία** μπορεί να ξαναβρεί τον εαυτό της, να ξανακερδίσει το χαμένο έδαφος, αν ανοίξει την εσχατολογική προοπτική της ποιητικότητας, γιατί η ποιητικότητα έρχεται από τα έσχατα κι όχι το παρελθόν.

Η εκκλησιαστική ζωή, συνέχισε ο **κ. Σταμούλης**, έχει μια απίστευτη ωραιότητα, γιατί είναι μία θάλασσα με πολλά κύματα που δεν είναι ποτέ ήσυχη. Δεν είναι μία ευθεία οδός, αλλά σπειροειδής, και αυτή είναι η ομορφιά της, της μη ευθείας.

Και κλείνοντας την συζήτηση τόνισε:

«Είναι η στιγμή να ξαναλιώσουμε για την ενότητα, γιατί η μεγαλύτερη αμαρτία είναι η διαίρεση. Η θεολογία και η εκκλησιαστική ζωή, είναι πραγματικότητες που ορίζονται από δύο μεγάλα γεγονότα, της ενότητας και των διακρίσεων. Όπου εισβάλλει η διαίρεση, αλλοιώνεται η ζωή και μαραζώνουν οι υπάρξεις. Θα πρέπει να ξαναδούμε τα πράγματα από την αρχή, να ξαναονειρευτούμε μαζί, να ασκηθούμε μαζί στο μυστήριο της ενότητας.
Η Εκκλησία έχει ανάγκη από έναν πολιτισμό της σαρκώσεως, που θα στήσει την ύπαρξη και την Εκκλησία, πάνω στους πυλώνες της κενώσεως και της προσλήψεως. Να αδειάσουμε τον εαυτό μας από τις βεβαιότητες μας, προκειμένου να αφήσουμε χώρο για να αποκαλυφθεί το άρρητο, που πολλές φορές διαλέγεται με το χώρο του ρητού.
Η σάρκωση είναι μία ουσιαστική ευκαιρία για τον άνθρωπο να ξαναδεί τον εαυτό του, και βλέποντας τον να δει και τον κόσμο ολάκερο. Να συναντηθεί με τον κόσμο και να γιορτάσει την υποχώρηση της οντολογικής μας μοναξιάς.»